List 41. **NOVICE** Tečaj XLIX

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. in za četrt leta 80 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 16. oktobra 1891.

Sedanji politični položaj in Slovenci.

I.

Namenili smo se našim čitateljem po moči natančno razložiti vnanji položaj in na tej podlagi bodemo potem razpravljali, kake politike se je držati nam Slovencem. Če hočemo kaj doseči, moramo svojo politiko vedno vravnavati po razmerah v avstrijski državi, seveda pri tem ne smemo nikdar zatajiti svojih načel. Mi smo del slavne habsburške države, in vse razmere te države vplivajo tudi na nas. Nam ni vse jedno, kdo vlada na Dunaju, ker se iz središča države močno vpliva na naše domače razmere, tudi se moramo vedno ozirati na to, kaj se godi v Pragi in Lvovu, ker češka in poljska politika vplivata na avstrijske razmere in neposredno tudi na naše. Zaradi tega ne moremo pritrjevati onim, ki hočejo, da bi se mi bavili le z našimi domačimi razmerami. Kdo morda poreče, kaj se bodemo mi Slovenci toliko brigali za visoko politiko, vsaj nimamo na njo nobenega vpliva, za naš glas se ne brigajo na Dunaju. Temu odgovarjamo, da se jako moti. Poslednja leta smo Slovenci postali že tudi važen faktor. Le poglejte dunajsko časopisje, koliko se bavi baš z našim malim narodom. Če bi mi imeli tako malo vpliva, nikakor bi toliko ne pisali o nas. V vsakem telesu posamezni deli vplivajo na celoto, ravno tako je pa tudi v državi. Vsi narodi, vsi sloji prebivalstva imajo vpliv na skupni razvoj, to drugače tudi biti ne more, zaradi tega je pa naša časnikarska dolžnost, da se pečamo s splošnimi avstrijskimi razmerami in se ne omejujemo samo na meje naše slovenske domovine.

Toda povrnimo se k stvari, o kateri smo se pisati namenili. Da bodemo mogli prav razumeti sedanji položaj, moramo se ozreti za nekaj časa nazaj. V državnem zboru je imela desnica gotovo večino, zastonj se je vanjo zaganjala levica. Delovanje slovenskih zastopnikov na Dunaji ni bilo brezuspešno. Naši slovenski poslanci so nam priborili na Dunaji, da so se našemu jeziku odprla širša vrata v urade. Večje pridobitve pa imajo zaznamovati Čehi. Dobili so svoje vseučilišče, in češčina je v vseh državnih uradih na Češkem v vnanjem poslovanju jednakopravna. Ne le v čeških okrajih dobi Čeh pravico v svojem jeziku, temveč tudi v nemških. Teh pridobitev bi ne bili smeli prenizko soditi. Seveda je še veliko dela. Posebno na Koroškem in v Šleziji se narodni jednakopravnosti še niso odprla vrata.

Ali našli so se ljudje pri nas in na Češkem, ki niso bili zadovoljni z delovanjem poslancev. Očitali so jim oportunizem in pomankanje odločnosti. Posebno na Češkem se je našla stranka, ki je z vsemi silami ruvala zoper državne poslance. Očitala je jim, da so zatajili češko državno pravo, ker se ne poženo na Dunaju, da bi se dal cesar kronati za češkega kralja. Napadala je poslance, kakor bi bilo v njih rokah uresničenje češkega državnega prava. Kdor je dobro razmere poznal, je pač vedel, kakšen namen ima to ruvanje. Nova stranka je le želela sama priti v večjem številu v deželni in državni zbor. Da doseže ta svoj namen, poslužila se je pa vseh mogočih sredstev. Ta stranka, ki se imenuje mladočeška, je sama dobro vedela, da se češko državno pravo ne da izvršiti v sedanjih razmerah, ker za to bi bilo treba dvetretjinske večine v državnem zboru in še v treh deželnih zborih. Te dvetretjinske večine pa pri sedanjih razmerah ni moči dobiti in je brez Nemcev nikdar za to dobiti ne bode mogoče. Mišljenje nemškega prebivalstva je pa baš poslednja leta odločno protivno češkemu državnemu pravu. Prosti narod seveda vseh razmer tako dobro ne pozna, zaradi tega je pa verjel sladkim besedam mladočeških vodij. Pri volitvah v deželne zbore izvolil je mnogo Mladočehov, posebno v kmetskih občinah so propali skoro vsi prejšnji zastopniki.

Prišedši v deželni zbor je bila prva skrb, da so državno pravo spravili v razgovor. Sprožili so misel, da se sklene v tem zmislu adresa na cesarja. Proti taki adresi izrekli so se vlada, Staročehi in veleposestniki. Poslednji seveda niso bili proti češkemu državnemu pravu, temveč so le temu ugovarjali, da se je stvar spravila v razpravo ob tako neugodnem času. Uspeha

ni bilo nobenega pričakovati, temveč le duhovi so se po nepotrebnem razburjali. Razprave v deželnem zboru so bile jako burne. Mladočehi niso bili izbirčni v izrazih, napadali so vlado, Staročehe in pa veleposestnike. Posebno so žalili dr. Riegra, ki je vse svoje življenje posvetil češkem narodu. Videlo se je, da je bil glavni namen tej veliki demonstraciji, izpodkopati zaupanje Staročehom.

Vlada je spoznala, da se je začel čuden prevrat na Češkem. Videla je, da staročeška stranka zgublja zaupanje, in jela se je bati, da Mladočehi pridejo pri novih volitvah v večjem številu v državni zbor. Ker so se Mladočehi tako odločno postavili na državnopravno stališče, spoznal je Taaffe, da se vanje zanašati ne more, če vlada ne izvrši državnega prava češkega. Tega pa Taaffe pri najboljši volji izvršiti ne more, ker bi ne dobil potrebne večine v vseh dotičnih postavodajnih zastopih. Ker brez Čehov desnica v državnem zboru nima večine, je Taaffe rad ali nerad začel ozirati se po novih zaveznikih, kajti odstopiti ga še ni bilo volja. Začel si je prizadevati, da zmernejše levičarje dobi na svojo stran, in je zaradi tega bil sklical znane konferencije na Dunaj, pri katerih se je razpravljalo o spravi na Češkem.

Ta sprava je Staročehom popolnoma izpodkopala stališče, kajti Mladočehom je dala novo sredstvo za agitacije, ako priznavamo, da so Staročehi malo preveč prijenjali na Dunaju, ali odobravati pa tudi ne moremo mladočeških ugovorov proti spravi. Poslednji so se v tej reči postavili na čisto napačno stališče, na stališče, ki je pogubno za avstrijske Slovane. Ker je ta sprava posebne važnosti za razvoj avstrijske notranje politike, bodemo drugikrat spregovorili o njej in povedali naše mnenje.

Politični pregled.

Domače dežele.

Državni zbor. — Dne 8. t. m. se je po trimesečnih počitnicah zopet sešel državni zbor. V poslanski zbornici je bilo pri prvi seji še precej lepo število poslancev, tudi vse ministerske klopi so bile zasedene Predsednik dr. Smolka, ki se je dobro okrepčal med državnozborskimi počitnicami, otvoril je sejo, pozdravil poslance ter prijavil zbornici, da je v njenem imenu čestital cesarju v njegovega godu dan, za kar se je cesar prisrčno zahvalil. Spomnil se je tudi umrlega poslanca bar. Taufferer-ja. Poslanci so v znamenje sožaljenja vstali. Naposled je naznanil zbornici, da so sklicane delegacije na dan 9. novembra na Dunaj. Za tem so pa stavili poslanci različne predloge in interpelacije. Za nas je bil najvažnejši predlog, katerega je stavil poslanec Pfeifer s tovariši in v katerem omenja škod, ki sta jih napravila toča in mraz v Novomeškem in Krškem okraji ter povodenj v Radovljiškem okraji, ter predlaga, da se dovoli nesrečnim prebivalcem teh okrajev podpora iz državnega zaklada. Predlog ta se je izročil proračunskemu odseku. Prva točka dnevnega reda je bil predlog glede prodaje piva v stekle icah. Oglasil se je pri tej priliki tudi naš poslanec Kušar ter priporočal zakon, po katerem bi bila prodaja piva v steklenicah uvrščena med koncesijonovane obrte. Predlog se je odstopil zopet obrtnemu odseku, da se o njem posvetuje ter ob svojem času o njem poroča. — Nasvet gospodarskega odseka, naj se prodado neki erarski pašniki neki občini v Galiciji, bil je vzprejet. Ravno tako se je vzprejel predlog proračunskega odseka, ki priporoča vladi, naj resno pretresa vprašanje glede povišanja aktivitetnih doklad Tržaških uradnikov. O tej stvari sta govorila poslanca Nabrgoj in Burgstaller. Priporočala sta oba prošnjo Tržaških uradnikov ter rekla, da je opravičena posebno zato, ker so se podražila po odpravi proste luke najpotrebnejša živila in so tudi stanovanja v Trstu prav draga. Živahna in bolj obširna debata se je pa vnela pri posvetovanji o postavi glede odškodovanja nedolžno obsojenih. Kazenski odsek je priporočal, da se dovoli takim obsojencem primerna odškodnina. Dr. Keil je pa predlagal, da se nadomesti beseda „primerna“ z besedo „popolna“, ter je bil njegov predlog tudi vzprejet. — V soboto dne 10. t. m. je izročil finančni minister Steinbach poslanski zbornici proračun za l. 1892.: Skupna potrebščina znaša 584,620.378 gld., pokritje pa 585,238.262 gld. Dohodki so torej proti proračunu tekočega leta za 16.862.741 gld. viši. Za skupne državne potrebščine je stroškov 104,474.350 gld.; za ministerstvo za notranje reči znašajo stroški 20,296.203 gld., pokritje 1,026.168 gld.; za ministerstvo za deželno brambo stroški 18.524.782 gld., pokritje 312.497 gld.; za naučno ministerstvo stroški 23,271.077 gld., pokritje 6.024.262 gld.; za finančno ministerstvo stroški 88,670.750 gld., pokritje 438,060.007 gld.; za trgovinsko ministerstvo stroški 106,469.020 gld., pokritje 115,122,450 gld.; za poljedelsko ministerstvo stroški 15,676.595 gld., pokritje 13,216.765 gld.; za pravosodno ministerstvo stroški 21,673.262 gld., pokritje 1,009.448 gld.; za najvišji računski dvor stroški 172.000 gld., pokritje 0.; za pokojninski zaklad stroški 17,878,211 gld., pokritje 89.182 gld.; za podpore stroški 11,890.000 gld., pokritje 1000 gld.; za državni dolg stroški 148,074.980 gld., pokritje 8,946.723 gld.; za upravo državnega dolga stroški 978.124 gld., pokritje 567.960 gld.; za najviši dvor 4,650.000 gld.; za cesarjevo kabinetno pisarno 73.097 gld.; za državni zbor 754.969 gld.; za državno sodišče 23.000 gld., za ministerski svet 1,059,958 gld. Stroški so se povišali za celih 19·77 milijonov gld. ter so nastali vsled novih tirjatev za vojsko, vsled veče državne podpore avstrijskemu Lloydu, podonavski parniški družbi i. t. d. Zato pa znaša prebitek navzlic večim dohodkom s 16.86 milijonov le 617.884 gld., kar res ni veliko, ali vender vedno bolje nego primankljaj. Da je pa mogoče obdržati ravnotežje pri tako rastočih stroških, gre v prvi vrsti zasluga prejšnjemu ministru dr. Dunajevskemu, kar je sam sedanji finančni minister izrecno poudarjal ter konstatoval, kako mojsterski je uredil dr.

Dunajevski s pomočjo prejšnje državnozborske večine državne finance. Kakor je sploh pri takih prilikah navada, opravičeval je tudi letos minister dr. Steinbah predloženi državni proračun ter priporočil poslancem zmernost in previdnost glede novih tirjatev, katerih ne more in ne sme uslišati, ako hoče vzdržati ravnotežje v državnem gospodarstvu, kar je neogibno potrebno, ako se hoče sčasoma uravnati valuta, kar zahtevajo vse stranke in za čimer teži vlada sama. Minister je tudi obljubil uravnavo davkov, posebno pa pridobnine pri malih obrtnikih, katerim se bode davek znižal, ne da bi se zato v poštev jemal pribitek državnega proračuna. Minister je rekel, da se pripravljajo zakonska določila, po katerih bodé pridobnina bolj primerno razdeljena ter bodo postavljeni v ta namen različni tarifi ter tudi prav nizki za male obrtnike. Razni obrti in podjetja se bodo razredila po teh tarifih ter ustanovile v ta namen posebne komisije, v katerih bodo imeli večino davkoplačevalci. Razdeliti se bode pa trudila vlada vse davke razmeroma z dohodki. Da se to lepi nameni, ne taji sicer nobeden, ali kar se tiče davkov, velja v Avstriji, kakor tudi drugod, znani „es kommt selten was Besseres nach.“

Vojni minister je izdal ukaz do vsih vojnih poveljnikov, da pazijo strogo na to, da se vojaki ne udeležujejo javnih demonstracij ter da se zdržujejo častniki v javnosti vseh političnih pogovorov. Tudi jih je opozoril na uže obstoječi ukaz tikajoč se dovoljenja vojaških godeb pri javnih veselicah in slavnostih. Povod temu ukazu so bili baje zadnji dogodki na Reki in pa polaganje venca na grob grofa Jelačića. Bog ve ali bodo Madjari zadovoljni s tem ukazom?

Ministerski predsednik grof Taaffe ne misli na to, da bi se napravila trdna državnozborska večina. Ker je položaj tak, da se nadejajo eni in drugi, da bodo sestavili bodočo večino — in ima grof Taaffe gotovo najodločnejšo besedo v tem oziru —, boje se vse stranke, razen Mladočehov, mu se zameriti, zato mu do zdaj še precej dobro gre izpod rok — vlada brez parlamentarne večine. To bo trajalo seveda, dokler bode moglo. Kaj pa potem?! Potem bo pa uže grof Taaffe si umislil kaj druzega, kajti on ne pride tako hitro v zadrego. Sicer je pa mogoče marsikaj poskusiti, če ima kdo za seboj tako zaslombo, kakeršno ima ravno grof Taaffe.

Ogrska. — Nemirni Gabriel Ugron je interpeloval ministra za nauk in bogočastje glede odlašanja imenovanja ogrskega primasa. Isti poslanec je zahteval, da bi morali poslanci, kateri so izvoljeni v delegacije, poročati parlamentu o svojem delovanji kot delegatje po vsakem končanem zasedanji delegacij.

Vnanje države.

Italijanski poslanec Bonghi izdal je oglas, v katerem pozivlje Italijane, naj zbirajo radodarne doneske za žide, katere ruska vlada preganja. Ker pa je na Italijanskem huda beda, tako da se ljudstvo v velikem številu izseljuje v Brazilijo ter niso redki slučaji, da padajo celo v glavnem mestu Rimu ljudje po ulicah od glada na tla, svetujejo celo italijanski listi Bonghiju, da prepusti skrb za žide Rothschildom, Hirschom in drugim židovskim milijonarjem ter da skrbi raje za domače reveže.

Rumunska. — Pred nekaj dnevi so prinesli razni listi vest, da misli rumunski princ Ferdinand odpovedati se prestolonasledstvu, oziroma odstopiti to pravico svojemu bratu Karolu. Ta vest se pa iz Rumunske od očno zanika.

Bolgarski pravosodni minister Tončev je dal svojo ostavko, katero je knez tudi vzprejel. Pri tej priliki je dobil od kneza lastnoročno pismo, v katerem je izražena nada, da bode Tončev tudi za naprej gojil do kneza tiste čute, katere je gojil tačas, ko je kot predsednik sobranja naznanil knezu sklep, da ga je bolgarski narod izbral za svojega kneza.

Ruski car je pisal našemu cesarju pismo, v katerem izraža svoje odkritosrčno veselje, da se je vrnil zdrav z zadnjega potovanja na Češkem ter da ni imel Rosenthalski dogodek nič hudih posledic.

Poroča se iz Peterburga, da bode vender le obiskal ruski car, ko se bode vrnil z Danskega domov, nemškega cesarja v Berolinu, kar se bode zgodilo koncem tega ali pa početkom prihodnjega meseca.

Virtemberško. — Novi virtemberški kralj Viljem II. je izdal dva manifesta. V prvem pravi, da se bode čvrsto držal obstoječe ustave, v drugem pa, da bode natančno spoštoval pogodbe, katere vežejo njegovo kraljestvo z nemško državo. Slednji manifest je bil razglašen po vsem nemškem cesarstvu.

Angleško. Liberalci na Angleškem se zadnji čas živahneje gibljejo ter se nadejajo, da bode njih stranka spet prišla na krmilo. Posebno zanimiv je bil govor starega Gladstona, voditelja liberalne stranke, katerega je imel v Newcastleu. Gladstone pravi, da je politika sedanje angleške vlade glede Egiptu protivna državnim koristim. Angležem bi moralo biti do tega, da si pridobodo prijateljstvo francosko, to se bode pa le tedaj zgodilo, ako zapuste Egipt.

Parnellovo truplo so pripeljali v Dublin dne 11. t. m. Na kolodvoru bila je zbrana velikanska množica ljudstva. Krsto so pripeljali v mestno hišo, ter je bil ob 10. uri pristop ljudstvu k njej dovoljen. Iz cele Irske je vrelo ljudstvo skupaj, cel dan so prihajali posebni vlaki. Pogreb se je začel ob 3. popoludne. Iz mestne hiše vil se je dolgi sprevod na pokopališče. Glasnevin ter je trajal dve uri, namreč od 3. popoludne pa do pete ure. Predno so položili krsto v grob, šla je mimo vsa brezštevilna množica pogrebcev, ki je bila odkrita. Ob 6. uri so se začele opravljati cerkvene slovesnosti, katere so trajale v pozno noč. Med pogrebci so bili odličnjaki Parnellove stranke ter zastopi mnogih irskih mest. Ta pogreb je pa dokazal, kako je visoko cenilo irsko ljudstvo pokojnika, kako mu je bilo udano

*

do zadnjega hipa ter kake nade je stavilo v njega. Ta pogreb pa je tudi pokazal, da smrt Parnellova je preprečila mnogo hudih domačih prepirov.

Narodno gospodarstvo.

Trgovska in obrtniška zbornica.

C. kr. deželna vlada je javila trgovski in obrtniški zbornici sledeče:

Po dopisu visokega c. kr. trgovinskega ministerstva z dne 9. aprila 1891. leta, št. 53.677 z leta 1890. je neko obrtno oblastvo vprašalo, je li tiste obrtnike, ki ne zvršujejo obrta svojega, oziroma so oglasili, da ga ne zvršujejo, a ga niso odložili, smatrati za zadružnike.

O tem je naznanilo trgovinsko ministerstvo naslednje:

Spadajo li taki obrtniki k zadrugi ali ne, to odločujejo edino le določila obrtnega reda. Ta zakon pa pozna le nastop in odložitev obrta, ne pa oglašene nevršbe. Nastop pa odložitev obrta označuje obrtni list, odnosno koncesija, ki se da, oziroma nazaj vzame.

Dokler pa obrtnik ima obrtni list, oziroma koncesijo, smatr ti ga je nedvomno formalno za obrt samostojno zvršujočega in po smislu § 107. obrtn. reda za uda dotične zadruge. Oglasitev nevršbe pri finančnem oblastvu pa ima edino le davčnotehničen pomen ter ne vpliva prav nič na uporabo določil obrtnega reda. S tem se ujema tudi normalni statut za obrtne zadruge, ki izreka v § 8., da obrtnik preneha biti zadružnik le tedaj, kadar popolnoma opusti obrt in kadar mu ga oblastvo odvzame po §§ 57. in 138. obrtn. reda. Vsled same nevršbe torej po besedilu normalnega statuta obrtnik ne neha biti ud.

Odločitev vprašanja v tem smislu pa opravičujejo tudi splošni gospodarsveni preudarki. Po § 114. obrtn. reda je zadruga zastopnica interesov, in zatorej jej mora biti do tega, da ima vse, ki niso obrta izrecno odložili, v svoji zavezi.

Če se torej tudi kateri obrtnik iz osebnih premislekov ne odreče obrtne pravice, ki je v dejanji ne uporablja, vender ne nasprotuje načelo interesnega zastopa njegovi zadružnosti. Poleg prostovoljnega nezvrševanja obrta nameri se lahko tudi neprostovoljno, kadar n. pr. splošna, trajna kriza provzroči nezvrševanje, in sicer davčnemu oblastvu oglašeno nezvrševanje. Nasprotovalo bi naravnost zakonu in gospodarstvenim zahtevam, ako bi se delopustni mojstri izključili iz zadružne zaveze in bi se zadruga vsled tega za nekaj časa, vsaj nekoliko razdružila.

Kadar obrtnik ne zvršuje obrta, ne spada le fakultativno k zadrugi, ampak obligatorno, ker opravičeno je, da se ne odveže posebnih bremen, katera naklada zadružnost, tist, ki si pridrži pravico, da začne, kadar koli hoče, zopet tačas nezvrševani obrt, ter je torej v drugem položaji nego tist, ki je obrt odložil.

Zatorej je trgovinsko ministerstvo dogovorno z ministerstvom za notranje reči izjavilo, da obrtnik pripada k zadrugi, dokler izrecno ne odloži obrta.

Potemtakem ne nasprotuje nič, da se obrtnikom, kateri ne zvršujejo obrta, pa ga niso odložili, izroči kot zadružnikom kako opravilo ali vodstvo pri zadrugi, ter tudi ni proti določbam §§ 114. in 115. obrt. reda, ako dotična zadruga izreče v svojih pravilih, da je obrtnikom, kateri nekaj časa ne zvršujejo obrta, manj plačevati zadružnih naklad nego drugim udom.

Ta odredba se ne tiče razmerja tistih obrtnikov, katerih obrt zvršuje zakupnik ali namestnik, oziroma teh zakupnikov kot namestnikov, do zadruge. To razmerje je bilo razpravljano v odredbi z dne 19. julija 1885. leta, št. 20.228.

Poučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

240.

Tiskarstvo na Poljskem in Ruskem.

Na Poljsko je dospelo tiskarstvo tudi jako zgodaj, in to z Nemškega. Prva latinska knjiga je bila natisnena v Krakovem uže 1465. l., a prva poljska, za katero se sedaj vé, pod naslovom „Agenda kościelna“ tudi v Krakovem 1505. l. pri Halleru. Morda je bilo še prej več ali manj knjižic tiskanih, ali do nas ni prišla nobena. Leta 1517. je bila natisnena v Krakovem prva hebrejska knjiga, a 1540. l. nova zaveza v hebrejskem jeziku. Prvo poljsko biblijo je natisnil 1561. l. Nikolaj Scharffenberg. Najbolje sta se proslavila s tiskanjem knjig Andrej Lazarz in Janez Januszewski. Ta Januszewski je bil vrlo učen človek. Iz prvega je bil poslanik in državni tajnik, pozneje se je okanil javnega življenja in se posvetil znanosti in tiskarstvu. Razen Krakovega je bilo v šestnajstem stoletji tiskarjev tudi po drugih poljskih mestih, zlasti v Zamoišću, Lublinu, Poznanju (1577 l.), Varšavi (1580.) l. i. t. d. V obče je bilo takrat več poljskih tiskaren, nego jih je dandanes.

V pravo Rusko je dospelo tiskarstvo šele v šestnajstem stoletju. No knjige, namenjene cerkvi na Ruskem, tiskali so uže pod konec petnajstega stoletja, in to najpreje v Krakovem, kjer je bil Svetopolk Fiol ustrojil tiskarno s cirilico in je 1491. l. natisnil v cirilici dve knjigi cerkveni, namreč: „Oktoih“ in „Časoslov“. To sta prvi knjigi tiskani v staroslovenskem jeziku; dandanes sta zelo redki, zato pa tudi dragoceni. No ti knjigi sta bili osodni za tiskarja. Krakovski škof je zatožil Fiola, da širi pravoslavje. Mož se je sicer opravičil, ali vender se je tako preplašil, da se je preselil s svojo tiskarno v Levoč na severnem Ogerskem, kjer je umrl 1525 l.

V početku šestnajstega stoletja so se tiskale knjige staroslovenske tudi v Tergovištu na Rumunskem. V Pragi pa je od 1517. do 1519. l. tiskal svoj prevod sv. pisma Fr. Skorina rodom s Polocka na Belem Ruskem. 1525. l. se je preselil v Vilno, kjer je več knjig natisnil. Leta 1562. je bila ustrojena tiskarna v Nesvieži na Litvi, kjer so trije Rusi, kateri so bili prestopili na Lutrovo vero, natisnili v beloruskem jeziku Lutrov katekizem i. t. d.

V Veliko Rusijo je prodrlo tiskarstvo šele pozneje. Vzrok so temu nekaj neprestane vojske s Tatari, kateri so bili Rusijo podjarmili, nekaj pa oddaljenost njena od ostale Evrope in pomankanje občenja. Car Ivan Vasiljevič (1547. l.) se je trudil jako skrbno, da se širi vsake vrste znaje, zato je želel tudi tiskarstvu narediti pot v Rusijo. Zaradi tega je najel čez 120 umetelnikov in obrtnikov na Nemškem, mej njimi tudi tiskarje. Ali kedar so ti ljudje krenili na pot v Rusijo, bili so od nemških vitezov in od hanseatskih mest, katerim takovo podjetje ni bilo po godu, ali pograbljeni, ali razpršeni, nekateri tudi pobiti. Tako so ondaj Nemci širili prosveto. Vsled tega se je mogla prva tiskarna v Moskvi ustrojiti šele 1553. l. ob stroških carjevih in s pomočjo patrijarha Makarija. Stavca sta bila dva meniha. Knjiga „Apostol“ je prišla iz te tiskarne šele 1564. l. Ker pa so prepisači s to tiskarno izgubili svoj zaslužek, nahujskali so ljudstvo, češ, da je tu zgol čarodejstvo in krivoverstvo, in razjarjeno ljudstvo je navalilo na tiskarno in jo razbilo. Tiskarji so pobegnili v Poljsko in so nadaljevali svoje delo. Jeden njih se je preselil 1580. l. h knezu Ostroškemu v Ostrog in je natisnil glasovito „ostroško biblijo“, prvo popolno izdajo stare in nove zaveze v staroslovenskem jeziku.

Moskovska tiskarna je bila pozneje obnovljena, ali premeščena v carsko stolico „Aleksandrovsko slobodo“. Po smrti cara Ivana IV. je bila tiskarna nazaj v Moskvo prepeljana, ali za domačih nemirov je zgorela. Car Vasil Ivanovič Šujski jo je dal zopet obnoviti 1606. l. Ta tiskarna je bila kmalu na dobrem glasu zaradi svojih lepih tiskovin. Ker so v njej tiskali večinoma samo cerkvena dela, bila je postavljena pod nadzor patrijarhov. Za Petra Silnega pa, ko je bila uprava cerkvena postavljena pod sinod, prišla je pod njegovo roko tudi ta tiskarna in prozvana bila za sinodalno. Peter je popustil staroslovensko azbuko, katera se je odslej upotrebljala samo v cerkvenih knjigah, in ustrojil je rusko azbuko ali graždansko cirilico. Tudi je bilo do njega tiskarstvo privilegij ali posebna pravica države in metropolita. No 1707. l. je Peter odpravil to pravico in dovolil privatnim ljudem ustrojati tiskarne. In kmalu je bilo tiskaren po vseh večih mestih velikega njegovega carstva.

241.

Tiskarstvo na slovanskem jugu. Tiskanje jugoslovanskih knjig na Italijanskem.

Pogledimo tudi na slovanski jug, kako je bilo tu s tiskarstvom. Ni minilo dvajset let, odkar je bila v Mogunci natisnena prva biblija, in uže ti je v Benetkah Andrej Paltašić, rodom Kotorec, tiskal knjige po novem načinu, kakor se je naučil od nemških tiskarjev, kateri so bili v Benetke dospeli. Paltašić je tiskal večinoma rimske klasike. Kolikor moremo razbrati iz ostaline njegovih knjig, delal je Paltašić v Benetkah od 1473. do 1487. l. Leta 1478. je stopil v družbo z Dobrovničanom Boninijem; no videti je, da se je ta družba kmalu razdrla, ker uže 1482. l. ga nahajamo v družbi z Oktavianom Schotom.

Ako bi se komu čudno zdelo, da je ta Hrvat v Benetk prišel in tu se nastanil, treba imeti na umu, da se je to mesto v onem času moglo smatrati za pol slovansko. Kajti potem ko je bila propala samostalnost srbska in bosenska, postale so Benetke nekako središče srbsko-hrvatske znanosti in umetelnosti. Zlasti je bivalo v Benetkah mnogo Dobrovničanov, mej njimi tudi že omenjeni Bonini, ki se je udružil s Paltašićem. Ali kmalu se je preselil v Verono in ustrojil ondi svojo posebno tiskarno. V Veroni pa mu nekako ni bilo po godu, ker 1484. l. ga že nahajamo v Bresciji, kjer je več knjig na svetlo dal, in tu je umrl okoli 1495. l.

V istem času, to je od 1480. do 1490. l. tiskal je v Padovi neki Slovenec, ki se je podpisaval „Matheus Cerdonis de Windischgretz.“ Dve knjigi od njega sta do nas dospeli, obe latinski. Ne ve se, ali je še kaj več tiskal in doklej je živel.

S tega nam je jasno, da so prvi jugoslovanski tiskarji tiskali zgol latinske in nekatere italijanske knjige. Leta 1483. pa je prišla na svetlo staroslovenska glagolska knjiga, namenjena hrvatski službi božji. Najstarejša ta hrvatskemu narodu namenjena knjiga je glagolski „Misal po zakonu rimskega dvora.“ Jeden odtisek te zelo redko knjige ima knjižnica hrvatskega vseučilišča v Zagrebu. Nima pa naslovnega lista. Črke so izredno lepe. Kje je bila knjiga natisnena, ni naravnost povedano, sodijo pa, da v Benetkah. Kdo je bil ta veliki narodni dobrotnik, kateri je to knjigo za tisek priredil, in po čigavi naročbi, ob čigavih stroških je bila tiskana, tega nam leto pisci niso zapisali. Vsakako je vrlo znamenito, da je prva hrvatskemu narodu namenjena knjiga bila misal v narodnem jeziku. To je najboljši dokaz, koliko so takratni Hrvatje cenili narodno službo božjo, ker so najpreje poskrbeli za narodni misal. Dandanes imajo Hrvatje samo še malo ostankov narodne službe božje.

Ta misal je bil več potov na novo natisnen. V Senji 1509. l. po prizadevanji Senjskega naddijakona in vikarija Silvestra Bedričića; tiskal ga je neki Gregor. Te knjige nimamo celega odtiska. Potem je bil misal tiskan v Benetkah 1528. l. po trudu patra Pavla Modruškega. Jeden odtisek te knjige ima vseučiliška knjižnica v Zagrebu. Pozneje so ta misal tiskali na Reki 1531. l. po prizadevi škofa Šimna Kožičića; potem v Rimu 1631. l., 1706. l. in 1741. l. Ti poznejšnji misali so spisani hrvatski. Knjižnica jugoslovanske akademije ima odtisek

takega misala, ali zadnjih listov mu manka, torej ne vemo, kje je bil tiskan.

Deset let po prvi glagolski knjigi so začeli tiskati knjige s cirilico. Leta 1493. so natisnili v Benetkah v tiskarni Andreja de Thoresanis de Asula cirilski „Časoslov“. Prav tega leta je začel na Cetinji v Črni Gori Makarij tiskati s cirilico „Oktoih“ ali „osmoglasnik“. To so prve staroslovenske na jugu s cirilico natisnene knjige. Kedaj in kje je omenjeni Makarij se poprijel tiskarstva, tega ne vemo. Gospodar Črne Gore Jurij Crnojević, ki je 1485. l. Cetinjski samostan sezidal, zvedel je, da Makarij premišlja, kako bi osnoval tiskarno na Cetinji, in takoj mu je priskočil na pomoč. Razen osmoglasnika je natisnil Makarij tudi „psaltir“ in še več knjig, ali dandanes se zna samo za „Evangjelje“, katero je bilo dotiskano okoli 1500. l.

Dve leti na to, to je 1485. l., dovršil je tiskar Damian, rodom iz Milana, v Benetkah prvo hrvatsko knjigo, kaetro je naslovil „Evangelia et epistole cum prephationibus et benedictionibus per anni circulum“. Te knjige imamo danes, kolikor se ve, samo dva odtiska: eden je v knjižnici novorosijskega vseučilišča v Odesi, kamor je dospel po smrti profesorja Kucharskega, ki ga je kupil bržkone takrat, ko je potoval po slovanskem jugu; drugi odtisek ima knjižnica c. k. gimnazija v Zadru. Črke so gotske, kakeršne so se iz prvega povsodi upotrebljale. Jezik v knjigi je za čudo lep in čist, slog skladen pa tudi naraven. Ta štiristoletni spomenik hrvatske knjige je lahko vzporediti z vsakim pisanim spomenikom, katerega koli naroda evropskega razen Grkov in Rimcev. Da se o tem vsakdo uveri, priobčujemo en primer, vse od besede do besede, samo pravopis je premenjen.

„U ono vrime, budući se velika množstva skupila iz gradov gredući ka Isusu, on jim reče po prilici: Izajde ki sije sijati sime svoje. I kada sijaše, niko pade kon puta i potlačeno jest, i ptice nebeske ga pozobaše. A niko pade svarhu kamika i izniknuvši usahnu, jere nimaše otavine ni mokrine. A niko pade meju dračje i zajedno izniknuvši dračje pritisnu žito i zaduši je. I drugo pade na dobru zemlju i izniknuvši učini plod stokrat veće. Ovo govoreći vapiaše: Ako ima uši od slišanja, poslušaj.“

Sedaj pa kòsec nemškega jezika iz glasovite Herbersteinove knjige, katera je na svetlo prišla v prvi polovici šestnajstega stoletja, in čudite se razločku.

„Wie gemaingelichen allle Völker von Geschlächt sich jres alltn heerkhumens berühmen vnd erfreyen, Also hab auch ich mit grosser begier mich vnderfangen meiner voreltern Namen vnnd wie die nacheinander geporn sein, zuerkundigen vnd zubeschreiben, Gleichwol solche begiert mir spat zukhumen ist, das ich mich in leben meines Vatters, auch Friderichen von Herberstain der Eltern mit erkhündigen mügen.

(Dalje prihodnjič.)

Razne reči.

— **Občni zbor „Glasbene Matice“** se je vršil minulo soboto zvečer. Društvo je, kakor smo posneli iz blagajnikovega poročila, imelo v prešlem letu toliko stroškov, da je sklenilo svoj račun s primankljajem. To društvo priporočamo najizdatnejši podpori našim rojakom, ker je res jako važnega pomena, saj je vender uže popolnoma dognana stvar, kako blagodejno vplivata godba in petje na človeka ter mu blažita čute in ga navdušujeta za vse blago in lepo. V novi odbor so bili izvoljeni gospodje: Ravnikar Fran za predsednika, za odbornike Drenik Fran, dr. Ferjančič, Foerster, Krulec, dr. Majaron, Nolli Josip, Paternoster Jos., dr. Požar, Svetek Anton, Valenta Vojteh, Vencajz Ivan, Žumer, Fajgelj Danilo, Gregorčič Simon, Starec Anton, Šušteršič Ivan, Žirovnik Janko.

— **Minolo sredo** je predaval v deželnem muzeji č. g. Koblar o plavžarstvu na Kranjskem v starejši dobi. Predavanje je bilo prav zanimivo, ter se je gotovo gospod predavatelj mnogo trudil, predno je pripravil in tako spretno uredil dotične mnogoštevilne podatke, iz katerih smo posneli, da gre v tem pogledu na Kranjskem vedno na slabše. Predavanja se je udeležilo lepo število odličnega občinstva obojega spola. Tudi gojence iz Alojzijevišča z njih gosp. ravnateljem videli smo med poslušalci. P sebno nas je pa veselilo, da je bilo to predavanje v slovenskem jeziku, kar je žal nekaj prav nenavadnega v deželnem muzeji. Zato smo pa č. gosp. Koblarju prav hvaležni, da se je resno lotil uvesti slovenski jezik tudi v prostore deželnega kranjskega muzeja pri predavanjih, kar je uže skrajni čas.

— **Novo poštno poslopje v Ljubljani** se bode vender le zidalo na Franc Jožefovem trga, tako je končno odredilo trgovinsko ministerstvo. Delo se bode začelo prihodnjo pomlad.

— **Za učitelja glasbe in petja** na tukajšnem učiteljišči je imenovan nek Sokol, dozdaj organist v Melku, ki ne zna nič slovenskega. Dež. šolski svet je predložil baje troje naših rojakov, ali nobeden teh ni našel milosti pred g. Gautsch-em. Tako se nam godi!

— **Učiteljske premembe.** Učitelja g. Anton Vrančič v Dolskem in začasni učitelj g. Ivan Zupan v Zagradci, sta menjala mesti. Franc Ivanc pride iz Vel. Lašč na drugo mesto v Leskovec. Josip Korošec iz Škocijana pri Turjaku v Jesenice; Marija Jurman iz Idrije v Hotederčšico; Jurij Erker iz Poloma v Spodnji Log; Ivan Perko iz Boršta na Primorskem v Dole; Fr. Högler iz Kočevja v Štalcarje Izmed učiteljskih kandidatov so dobili službe: J. Vrščaj v Št. Jurju ob južni železnici, Anton Arko v Št. Mihelu na Notranjskem; Fr. Vrbič v Slavini: Fer. Vigele na mestni nemški šoli v Ljubljani; Ivana Furlan v Senožečah; Maks Josin, Josip Armič in Fr. Jaklič na I. mestni šoli v Ljubljani, Alojzij Sachs pa na II. mestni šoli.

— **Tukajšnjim listom došla je** v sredo brzojavka z Dunaja, da so šli po soglasnem sklepu slovenskih

poslancev poslanci Šuklje, Klun in Povše k grofu Taaffeju ter se mu pritožili glede Novomeških razmer ter zahtevali od njega, da se odstrani provzročitelj ondotnega nemira.

— **Novo obrtno društvo v Ljubljani.** Visoka c. kr. vlada je potrdila te dni pravila „Konservativnega obrtnega društva.“

— **Mostovi južne železnice od Ljubljane do Logatca** so, kakor je minister za trgovske reči odgovoril te dni na interpelacijo poslanca Povšeta, v dobrem stanu ter so se ravno takrat popravljali, ko je prišel na lice mesta inžener, katerega je odposlal minister, da si ogleda moste. — „Slovenčev“ Dunajski poročevalec pravi, da se na Dunaji če dalje bolj govori o podržavljenji južne železnice.

— **Bike belanske pasme** nakupljene iz državne podpore, oddal je glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske te dni nastopnim gospodarjem: Jan. Sokliču v Selu pri Bledu, Jak. Svetini v Bodešcah, Franu Pretnarju v Predtrgu, Jan. Arhu v Boh. Bistrici, Andrej Pavliču v Podgorji, Alojziju Rahnetu v Brezovici, Juriju Škoficu v Št. Vidu pri Lukovci, Antonu Samotorčanu v Št. Joštu pri Horjulu in Jan. Pečniku v Stoščah. Deželni odbor je pa oddal bike ravno te pasme naslednim gospodarjem: Lorencu Gašperlinu na Pšenični Polici, Jan. Strupiju v Čirčičah, Županstvu v Žireh, Alojziju Koželju v Lanišah in Martin Habjanu v Zapotnici.

— **V Kozljeh pri Sežani** našli so trtno uš, katera se je zatrosila tje baje iz sosednega Šlijaka, prvega kraja na Goriškem, kjer so zasledili ta nesrečni mrčes.

— **Ker se bode spremenilo, oziroma razširilo s 1. novembrom t. l.** področje uradov za odmero pristojbin, imajo se po odredbi c. kr. finančnega ministerstva predložiti prošnje za zamenjavo kolkov od tega dne naprej c. kr. uradu za odmero pristojbin, a ne več c. kr. finančnemu ravnateljstvu.

— **Mlekarsko zadrugo** mislijo napraviti v Volčah pri Tolminu. Pa tudi za kmečko posojilnico se delajo uže priprave. Za ti podjetji se najbolj briga dr. T. Ako se ne motimo, je sodnijski uradnik v Tolminu, mož jako delaven, sicer pa tihega, resnega značaja.

— **Pred trgatvijo** poročalo se je z Vipavskega in z Dolenjskega, da je za grozdje neugodno vreme, da ga bode malo, da ne bode še to malo, kar ga bode, dobro. Po dokončani trgatvi dohajajo pa z obeh strani ravno nasprotna, in sicer ugodna poročila. Pravi se, da ni letina ravno tako slaba, kakor se je mislilo, da sta ugodno vreme zadnjih dni ter gorkota vplivala na grozdje, katero je popolnoma dozorelo ter bode dalo zato izvrstno kapljico. Nas vse to jako veseli!

— **V Vipavski dolini** so pridelali letos sicer malo ali prav dobrega vina. V Istri je bila letina obilnejša in je tudi tam letos izborna božja kapljica.

† **Dne 9. t. m.** je umrl v Postojini po kratki bolezni v 43. letu svoje starosti odvetnik I. dr. Pitamic. Rojen je bil v Volčah pri Tolminu ter bil vedno zvest sin svojemu narodu. Naj počiva v miru!

— **Goriška deželna gospodarska razstava** je tudi zaključena. V Slovencih je ta razstava zapustila najžalostnejše spomine. Kakor otvorjenje tako tudi zatvorjenje vršilo se je izključno le v italijanskem jeziku ter se ni v tem pogledu kar nič oziralo na dve tretjini slovenskega prebivalstva. Goriški Slovenci so zaradi tega jako užaljeni.

— **Na Goriški razstavi** je bil odlikovan baje tudi nek Slovenec za svojo suho robo. Ta „suha roba“ je bila razstavljena z nemškim napisom. „Slovenec“ pravi, da je bil ta nemški napis nebodigatreba. Ta opazka je še prekratka. Ako ne spoštujemo sami svojega jezika, ne vemo, kako bi mogli zahtevati kaj takega od tujcev. Kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti.

— **Mošt z Goriškega** se prevaža na Ogrsko, kjer napravljajo iz njega tokajsko vino. Ravno tako kupujejo uže nekaj let v Istri, posebno v Pazinskem okraji Francozi belo grozdje, iz katerega napravljajo šampanjec. Čudno, da znajo tujci naše pridelke tako dobro ukoristiti, mi pa ne.

— **Odlikovanje.** Gozdarski ravnatelj kneza Schönburg-Waldenburga v Šneperku na Notranjskem, gosp. pl. Obereigner, je prejel za svoje dolgoletno uspešno delovanje v gozdarstvu viteški križec Fran Josipovega reda.

— **Volitev deželnega poslanca** namesto gospoda J. Gorupa za mestno skupino Postojina-Lož-Vrhnika razpisana je na dan 9. novembra 1891.

— **Na dolenjem Krasu** neče uže več let trta nič kaj roditi in če tudi urodi, uniči peronospora skoro ves pridelek. Sicer se da pa s pridno in umno trtorejo v okom priti tudi tem nesrečam. To dakazuje praktično od leta do leta posestnik g. Forčič v Preserji blizu Komna. Ta mož zasadil je trte po načinu, katerega priporočajo umni vinorejci. Ljudje so se mu smijali rekoč, da nori. Ali najbolje se smeje oni ki se zadnji smeje. Dočim so trte drugih posestnikov uže več let zaporedom ob času trgatve malone ravno tako prazne kakor o božiči, ima gosp. Forčič prav bogate vinske letine ter dobi za svoj pridelek lepih krajcarjev. Se bodo li njegovi sosedje zavedeli ter ga posnemali.?!

— **Še eden kandidat** za državnozborski mandat v kmečkih občinah zapadne Istre. Razen marchesa Benedetta Polesinija, ki se ne briga za avstrijsko baronstvo ter mu je priljubljenejši le benečanski „marchese“, poruja se za državnega poslanca tudi grof Walderstein. Tega priporočajo Italijani posebno v onih krajih, kjer vedo, da ne bodo s Polesinijem ničesar opravili, da bi na tak način cepili glasove. Nadejamo se pa, da jim bode korenito izpodletela tudi ta spletka, kajti naši kmetje v Istri nimajo sicer nič proti temu, če se kdo zove marchese ali grof, pa to jim tudi nič ne imponuje. Volitev ta bode jako zanimiva, če se pomisli, da gre tu Italijanom za življenje ali smrt, vsaj tako je soditi po vseh pripravah Tržaška vlada je baje zadovoljna s Polesinijevo kandidaturo. Poleg vsega tega je stavil minoli teden istrski državni poslanec Bartoli in-

terpelacijo do ministerskega predsednika, v kateri zahteva, da se uradnikom, oziroma učiteljem in duhovnom, popolnoma prepove vsako vtikanje v volitev. Mož misli tukaj le na hrvaške in slovenske učitelje in duhovne. Najbolje bi bilo, da jim vlada kar meni nič tebi nič odvzame volilno pravico ali jih pa tiste dni, ko se bodo vršile volitve, zapre v kak hlev, kakor so delali svoječasno Madjaroni s Hrvati. Tako naj se ravna z „nezvestimi" Slovani, da se ugodi „zvestim" patrijotom Ragosorim.

— **Sodnijski pristav g. Okretič** pride iz Pazina v Sežano, g. Tentov pa iz Sežane v Košinj. S premeščenjem g. Okretiča bodo Pazinski Italijani gotovo zadovoljni, kajti bil jim je pravi trn v peti. Mi čestitamo Sežanskemu okraju, da dobi tako izvrstnega uradnika. Gospod Tenton je Hrvat, rojen na kvarnerskem otoku Čresu. Lošinjski Hrvatje bodo gotovo veseli vrlega narodnjaka.

— **Cestni odbor v Litiji** je izvolil za načelnika Janeza Jeretina iz Gradca pri Litiji in Martina Bukovca iz Toplic pri Zagorji.

— **Zagrebška razstava** se je završila v sredo dne 14. t. m. Vstopnica zadnjih treh dni je bila namenjena za razne zavode in za Zagrebške uboge. Razstavo je obiskalo 400.000 ljudi.

— **Poluletni pouk na podkovski šoli v Gradci** se začne 2. januvarija 1892. l. Deželni odbor štajerski bo oddal v ta namen potrebnim kovačem 10 ustanov po 50 gld. ter prosto stanovanje. Pa tudi nekateri okrajni zastopi in kmetijske podružnice bodo dale nekoliko podpore pridnim obiskovalcem te šole.

† **Umrl** je včeraj v Gradci prelat Janez Karlon, glavni urednik časopisa „Grazer Volksblatt" v 67. letu svoje starosti. Umrli bil je brat državnega poslanca monsignora Alojzija Karlon-a.

— **Iz državnega** proračuna je posneti, da je bilo vanj postavljenih za Kranjsko, in sicer za preložitev državne ceste čez Gobovec pri Podbrezji in njeno utrditev pri Lešniku za leto 1892. 12.000 goldinarjev ter za preložitev državne ceste pri Otočicah v Št. Jarneji na Dolenjskem 11.000 gld. Za uravnavo Save je postavljenih za leto 1892. 40.000 gld. K tem 40.000 gld. prispeti bode morala dežela 1334 gld., interesenti pa 1000 gld. Vsi stroški za uravnavo Save do štajersko-hrvaške meje proračunjeni so na 2,100.000 gld., ter se je od te vsote do zdaj izdalo 390.000 g'd.

— **Minister Gautsch je zaukazal spet nekaj novega.** Odslej namreč ne bodo imeli dijaki viših razredov gimnazije več latinskih in grških nalog. Konec poluletja bodo morali prestavljati iz znanega latinskega in grškega klasika v učni jezik brez pripomočkov in preparacij. Določene so za vsako poluletje štiri grške in pet latinskih nalog.

— **Stroški za uravnavo Dunajščice, za napravo** mestne železnice na Dunaji in sploh za javna dela na Dunaji bodo znašali, kakor se poroča raznim listom, do 112 milijonov. Država prevzame teh stroškov 72%, dežela 8% in mesto 20% s poroštvom države, dežele in mesta. Letna anuvpiteta je proračunjena na 3·6 milijona.

— **Puška repetirka v vprašanjih in odgovorih.** Tak je naslov knjižici, katero je spisal naš rojak Andrej Komel pl. Sočebran, c. in kr. major v pokoji v Gradci, katero priporočamo našim vojakom. Tiskala jo je Narodna Tiskarna v Ljubljani.

— **Petardo** so položili neznani ljudje v vežo škofove palače v Tistu v nedeljo dne 4. t. m., t. j. na imendan presvetlega cesarja. Petarda se ni razpočila, ker jo je vratar še o pravem času opazil ter ugasnil. Ko je tržaški ordinarijat sklenil, da se prenese slovenska propoved in slovensko petje od sv. Justa, torej iz stolne cerkve v cerkev starega sv. Antona, je proti temu protestoval tržaški magistrat, najhuje pa italijansko časopisje, ki je celo žugalo z nekimi sredstvi, ali kali. So li petarde tista sredstva?!

— **Dantejev spomenik v Tridentu.** Odbor za ta spomenik zaprosil je pred več meseci vlado, da bi smel prirediti razstavo vseh došlih mu modelov za ta spominek. Vlada je v to privolila z opomnjo, naj gleda odbor na to, da bi se ne razstavilo kaj takega, kar bi bilo proti morali ter bi ne bilo umestno tudi iz političnih ozirov. Ta razstava se je imela odpreti te dni — ali v zadnjem trenotku jo je odložil odbor. Došli modeli so baje taki, da se jih boji odbor razstaviti. Celo italijanski listi pravijo, da so alegorične skupine take, kakeršnim ne sme biti prostora v Avstriji.

— **Draginja kruha na Nemškem in v Italiji** je taka, da prihaja cele kupe ljudi kupovati kruha k nam čez mejo. Seveda zamorejo storiti to le oni, ki so blizu meje, ostali morajo pa prenašati draginjo. Cena moki in kruhu je tudi pri nas jako poskočila, zato pa morajo biti posebno na Nemškem res neznosne razmere, ako morajo hoditi Nemci preko meje v Avstrijo po kruh.

— **Na otoku Braču** je bil dne 4. in 9. t. m. grozen naliv. Umrli sta dve osebi, več živine je poginilo ter je napravila voda veliko škode po travnikih, polji in cestah.

Budimpeštanske tržne cene z dne 14. oktobra 1891.

Pšenica gld. 10.40 do 11.05, rž gld. 9.70 do 9.85, ječmen gld. 6.05 do 6 15, oves (nooi) gld. 5.90 do 6.20, proso gld. 5.75 do 6.06.

Kurzi na Dunajski borzi dne 15. oktobra

Papirna renta	gld.	91.20.
Srebrna „	„	91.—.
Zlata „	„	108.90.
Marcijeva renta	„	102.35.
Napoleondori (20 frankov)	„	9.30.
C. kr. cekini	„	5.57.
Nemške marke	„	57.70.

Odgovorni urednik Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.